

Namir Ibrahimović i Nenad Veličković

Spuštanje znanja

Analiza aktuelne prakse stručnog usavršavanja
nastavnika BHS jezika i književnosti Kantona Sarajevo
na primjeru seminara

*Izazovi podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti
u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu*

Srijeda je, 28. januar 2015. godine, prijepodne, u amfiteatru smo sarajevskog Filozofskog fakulteta, na završnom predavanju seminara za stručno usavršavanje nastavnika bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo. Predavanje nosi naslov *Multimedijalnost u nastavi književnosti*, a predavačica je doc. dr. Edina Murtić.

Trosatna sesija počinje pjesmom Kemala Montena *Sarajevo, ljubavi moja*, uz videoklip u kojem se izmjenjuju slike glavnog grada. Predavačica ne navodi izvor ni za link ni za prikazane fotografije, iako će kasnije, tokom predavanja, reći da je uvijek važno od đaka tražiti da navode izvore kada multimedijalno prezentiraju sadržaj. I do kraja će cijelo to *predavanje* ostati u raskoraku između riječi i djela: s jedne strane, dociranja o tome šta bi i kako bi trebalo, a s druge, mučenje s pronalaženjem pripremljenih sadržaja u folderima na desktopu i demonstracija nevještog baratanja PowerPointom. (Docentica ne zna, čini se, da se u tom programu mogu koristiti klipovi a da se iz njega ne *izlazi*.) *Stručno usavršavanje* koje je ona ponudila nastavnicima je koncept časa posvećenog Aleksi Šantiću, zasnovan na filmu i TV-seriji iz 1992. godine, *Moj brat, Aleksa*, te na uglazbljenim Šantićevim stihovima koje za potrebe tog filma pjeva Dragan Stojnić. Takvo je njeno *predavanje* bilo apsolutno ispod razine očekivanja nastavnika, koji te metode već godinama koriste u svom svakodnevnom radu. Od fakultetskih profesora očekivalo bi se da na temu *Multimedijalnost u nastavi književnosti* kažu nešto o savremenim teorijama medijske pismenosti, o najnovijim analizama medija i njihovom uticaju na mlade, o kvalitetu (i istraživanjima kvaliteta) internetskih sadržaja vezanih za nastavu književnosti, o praksama u različitim državama, o trenutnim promašajima *medijske kulture* koja se proučava u okviru BHS jezika i književnosti... To bi trebao biti rezultat naučnog i akademskog rada (istraživanja, analize, prevodi, novi koncepti...), a ne čas kakav bi jedva dobio prolaznu ocjenu na ispitu iz metodike.

Prisustvo ovom seminaru, pa i ovom predavanju, bilo je za sve nastavnike i profesore Sarajevskog kantona obavezno, na šta ih je prethodno upozorio Prosvjetno-pedagoški zavod, pismom bez pečata i s potpisom stručne savjetnice Esme Sarajlić. Ona svoju odluku objašnjava povjerenjem u sistem. Ako iza seminara stoji Filozofski fakultet, ako ga je Federalno ministarstvo finasijski podržalo, u čemu je problem?

Problem je upravo u tom slijepom povjerenju koje nastavnici, a uz njih i roditelji, imaju u titule, zvanja i institucije. Univerzitetski profesori su otuđeni od trenutne nastavne

prakse, nezainteresirani su za nove nastavne metode, neinformisani o nastavnim praksama diljem svijeta, uvjereni da je sadržaj predmeta koji predaju važan i bitan svima, nesvjesni potreba đaka i njihovog interesovanja. Oni predaju, ispituju i izdaju diplome budućim nastavnicima koji će u osnovnim i srednjim školama svojim učenicima raditi isto – zasipati ih nejasnim i nekorisnim teorijama ili zastarjelim i nekorisnim sadržajima.

Nisu sva predavanja na ovom seminaru bila promašena kao ovo posljednje. Od predavanja prof. dr. Amele Šehović, na temu medijske i razgovorne upotrebe anglicizama u savremenom jeziku, nastavnik će imati koristi; njegovi đaci s tim se svakodnevno susreću i postavljaju mu pitanja, na koja nakon izlaganja profesorice Šehović može davati sigurnije odgovore.

To, međutim, nije slučaj s predavanjem njenog kolege i suorganizatora cijelog seminara, prof. dr. Sanjina Kodrića.

Književnost naroda BiH u interliterarnom i interkulturalnom kontekstu svela se na trosatnu njegovu priču o razlici između multikulture i interkulture; o općim pojmovima i kriterijima kako neko književno djelo postaje dio kanona; o različitim kriterijima izbora književnih djela u kanon; o geografskim kartama južnoslavenskih književnosti koje prelaze trenutne državne granice; o historijskim društveno-političkim uređenjima, nacijama i etnijama... Jedinu vezu sa školom prof. Kodrić je ponudio u završnom dijelu predavanja, kada je na tri primjera pokazao kako se u bošnjačkoj književnosti miješaju orijentalna i zapadna filozofija, te književne forme jedne i druge kulture i civilizacije.

Na pitanje šta da nastavnik u osnovnoj školi radi sa interliterarnim i interkulturalnim kontekstom književnosti naroda BiH, predavač je odgovorio da bi on, naprimjer, u interpretaciji pjesme *Zapis o zemlji* Maka Dizdara spomenuo tradiciju, pitao učenike zašto pjesnik koristi jezik stećaka i skrenuo pažnju učenicima da je šesta baklja (koja predstavlja Muslimane/Bošnjake) na grb SFRJ dodana 1963. godine. Tako su zaključci [Mirnesa Sokolovića](#) i [Anele Hakalović](#) u tekstovima koje niko do danas nije doveo u pitanje, da je cijela ta priča o interkulturi i multikulturi samo paravan za utvrđivanje nacionalnih kanona, dobili potvrdu iz prve ruke.

U prilogu TV FACE o seminaru, emitiranom a onda i dijeljenom na društvenim mrežama, Kodrić je rekao da ovakav seminar nudi nastavnicima da *popune praznine u*

svom znanju o pitanjima složenih bosanskohercegovačkih književnih i jezičkih odnosa, pri čemu smo i dalje ostali u neznanju o kakvim se to prazninama radi, kako su nastale i zašto je njihovo popunjavanje bilo prioritet. Pred kameru je stala i doc. dr. Edina Murtić koja je navela kako u nastavi nije prepoznat značaj novih medija, ali da taj pojam nije istražen ne samo u BiH, nego i u Evropi; no, već se vidi potreba (opet iz priloga nije jasno na osnovu kojih istraživanja) uvođenja novog predmeta – Medijsko obrazovanje. Savjetnica za BHS jezik i književnost u Prosvjetno-pedagoškom zavodu (PPZ) Kantona Sarajevo, Esma Sarajlić, spomenula je anketu koja je prethodila ovom stručnom usavršavanju. Gledaoci su mogli ostati u zabludi da je upravo završeni seminar rezultat potreba nastavnika, nešto što su oni u nekoj anketi rekli da bi željeli naučiti, a da im je onda Prosvjetno-pedagoški zavod, u saradnji sa organizatorima seminara, tu želju ispunio.

Činjenice su drugačije. Anketu je proveo PPZ, u saradnji sa Školegijumom, koji se temi stručnog obrazovanja odlučio ozbiljnije posvetiti. Prema toj anketi, nastavnici koji su se odazvali, njih četvrtina od ukupnog broja zaposlenih u Kantonu, najčešće očekuju pomoć u rješavanju konkretnih problema: provođenja inkluzije, motiviranja učenika, rasterećenja programa.¹

Istina, po svršetku posljednjeg predavanja nastavnicima koji su ostali u sali podijeljen je *evaluacioni list* gdje je od njih traženo da ocijene kvalitet tema i predavanja, njihovu upotrebljivost u nastavi i da predlože sadržaje za buduća okupljanja. Listića nije bilo dovoljno za sve učesnike koji su dočekali kraj seminara (a mnogi taj dan nisu ni došli ili su otišli ranije), pa teško da se rezultati mogu generalizovati u neku opštu ocjenu. Međutim, svakako će, kad se objave, biti korisna dopuna prethodnoj anketi Pedagoškog zavoda. I sasvim vjerovatno dobar materijal za analizu nastavničkih kriterija i očekivanja koja se na njima grade.

¹ Nastavnike zanima kako animirati učenike koji ne pokazuju interesovanje za nastavu, kako voditi odjeljenje, hoće li se, kada i kako mijenjati NPP, kako razlikovati bitno od nebitnog u sadržaju godišnjeg rada, kako će se razvijati udžbenička politika, kako ocjenjivati i kojim mjerilima vrednovati učenički rad. Očekuju pomoć u konkretnom gradivu (akcenti, obrada poezije, priprema za eksternu maturu). Najzastupljenija su očekivanja vezana za pomoć u inkluzivnoj nastavi i za metodiku nastave jezika i književnosti. Podrazumijeva se da žele da nakon edukacije njihova nastava bude sadržajna, bolja i interesantnija đacima.

Komandna linija

Poziv za ovaj seminar, posvećen stručnom usavršavanju, upućen je školama početkom školske godine (18.9.2014.), uz napomenu da je prisustvo obavezno za sve nastavnike i nastavnice BHS jezika i književnosti Kantona Sarajevo. Uz pismo je dostavljen i program prvog dijela seminara, sa imenima predavača i predviđenim temama, u okviru projekta *Izazovi podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu*, ovjeren pečatom Filozofskog fakulteta.

Sadržaj pisma bio je povod da *Školegijum* pokuša odgovoriti na nekoliko pitanja koja se čine važnim za temu – stručno usavršavanje nastavnika.

Ta pitanja su sljedeća:

1. Ko je i s kojim razlozima finansijski podržao ovaj seminar?
2. Ko je i na osnovu kakvih i čijih potreba sačinio plan seminara?
3. Ko je i kako odlučio da prisustvo seminaru bude obavezno?

Odgovor na prvo pitanje je najlakši. Seminar je platilo Federalno ministarstvo obrazovanja iz sredstava programa *Sufinansiranje projekata cjeloživotnog učenja na visokoškolskim ustanovama*, na osnovu zahtjeva s pečatom Univerziteta u Sarajevu, s nečitim potpisom odgovorne osobe, u punom traženom iznosu od 6.920 KM.

Novac je odobren odlukom komisije koju su sačinjavali Angela Petrović, Nadija Bandić, Aldin Međedović, Ljubica Jurić i Zlatan Buljko.²

Na zahtjev *Školegijuma* za pristup informacijama, Federalno ministarstvo dostavilo je i zapisnik o radu komisije koja je bodovala pristigle projekte (13 od 22; 9 nije ispunjavalo formalne uslove). Sredstva je dobilo sedam projekata u ukupnom iznosu od 66.024 KM.

Komisija je smatrala da projekat *Izazovi podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu* zaslužuje potporu,

² Angela Petrović je pomoćnica federalnog ministra zadužena za sektor visokog obrazovanja; Nadija Bandić je pomoćnica federalnog ministra za udžbeničku politiku, analitiku i izvještavanje u obrazovanju i nauci, Aldin Međedović je glavni federalni inspektor za obrazovanje, prethodno savjetnik federalnog ministra, Ljubica Jurić je stručna savjetnica za razvoj visokog obrazovanja u Sektoru za visoko obrazovanje Federalnog ministarstva, isto kao i Zlatan Buljko. Na stranici Federalnog ministarstva nema podataka o zaposlenicima, tako da ne znamo koje kompetencije imaju da ocijene kvalitet projekata iz različitih oblasti.

rangirajući ga sa 61 poenom na treće mjesto. Poeni su dodjeljivani na osnovu 8 glavnih i 33 pomoćna / posebna kriterija.³

Međutim, sintagma *cjeloživotno učenje* ne spominje se niti u jednom od ukupno 41 glavnog i pomoćnog/posebnog kriterija; komisija je izgleda radila s nekim uopštenim obrascem za procjenu kvaliteta projekata. Drugačije rečeno, ljudi nekompetentni za metodiku književnosti i jezika i cjeloživotno učenje ocjenjivali su projekte iz metodike cjeloživotnog učenja jezika i književnosti na osnovu kriterija koji se ničim konkretno ne odnose ni na književnost, ni na jezik, ni na cjeloživotno učenje.

Oni su po prvom kriteriju projektu *Izazovi podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu* dali visokih 15 bodova, što znači da su u projektu *identificirali ključne probleme, potrebe i potencijalne zainteresirane strane*, da je *postizanje ciljeva realno i relevantno za reformu visokog školstva* i da *projekat opisuje kako će doprinijeti rješavanju identifikovanih problema*. Komisija je smatrala da projektni prijedlog *ne podržava u potpunosti ciljeve i da se ne zasniva na stvarnim potrebama i problemima ciljnih grupa i korisnika, i da ne sadržava dodane vrijednosti*. Zato je projekat dobio 15 a ne maksimalnih 20 bodova. Da je imala pred sobom *Strateške ciljeve*⁴ i onaj njihov dio koji se odnosi na cjeloživotno učenje, mogla je ova komisija zaključiti drugačije. Da se ovim projektom:

– ne predviđa formiranje centra za razvoj karijera pri visokoškolskim ustanovama;

³ Glavni kriteriji su bili ovi:

1. Relevantnost projektnog prijedloga u odnosu na ciljeve Strateških pravaca razvoja visokog obrazovanja u Federaciji BiH (maks. 20, dodijeljeno 15)
2. Kvalitet sadržaja i metodologije projekta (maks. 15, dodijeljeno 10)
3. Povezivanje i saradnja sa ostalim zainteresiranim stranama (maks. 15, dodijeljeno 5)
4. Doprinos projektnog prijedloga obrazovnoj kvaliteti i inovativnosti (maks. 10, dodijeljeno 5)
5. Kapaciteti za provedbu projekata i iskustvo s implementacijom sličnih projekata (maks. 10, dodijeljeno 3)
6. Predviđeni korisnici pokrivenost projekta (maks. 10, dodijeljeno 3)
7. Identificiranje i diseminacija dobrih praksi koje mogu biti primijenjene u obrazovnom sistemu (maks. 10, dodijeljeno 5)
8. Budžet/finansijski plan i učinkovitost troškova (maks. 10, dodijeljeno 5)

⁴ Dokument je usvojen 2012. godine. Strateških ciljeva ima pet, i oni su:

1. Sinergija i usaglašavanje zakona o visokom obrazovanju u Federaciji BiH
2. Promocija i podrška visokoškolskim ustanovama – nastava i studenti
3. Naučnoistraživački rad
4. Finansiranje visokoškolskih ustanova i naučnoistraživačkog rada
5. Međunarodna saradnja i saradnja između bh. visokoškolskih institucija

Vidi:

http://www.fmon.gov.ba/images/pdf/STRATESKI_PRAVCI_RAZVOJA_VISOKOG_OBRAZOVANJA.pdf

- ne otvara centar za cjeloživotno učenje (LLL) (koji bi omogućio razvoj i produbljivanje stručnih znanja, vještina i sposobnosti prilagođavanja programa tržištu rada, tj. usklađivanje programa obrazovanja odraslih s potrebama tržišta rada);
- ne nudi razmjenu iskustava i informacija (Nego samo isporuku odozgo naniže. O tom više u nastavku.);
- ne planira učenje jednih od drugih o reformama obrazovnih sistema od obrazovno-političkog do provedbenog nivoa;
- ne uočavaju korisni pristupi u ugrađivanju ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje;
- ne otkrivaju posebnosti pronalaženja modela primjerenih mogućnostima i zatečenom stanju obrazovnog sistema;
- ne daje identificiranje i diseminacija važnih zaključaka/dobrih praksi, koji mogu biti primijenjeni u obrazovnom sistemu.

Sve su ovo, naime, konkretni zadaci za koje se Federalno ministarstvo obavezalo davati potporu, stavljajući sebi u zadatak da do 2015. završi procedure za organiziran sistemski pristup cjeloživotnom učenju. Ono to nije uradilo, a nije ispunilo ni drugu obavezu, da će uraditi *analizu trenutnih aktivnosti na ovom području, jer ne postoji jasna koordinacija i određivanje prioriteta u oblasti cjeloživotnog učenja, a postoji veliki broj inicijativa. Te inicijative usmjerene su na obrazovanje odraslih, prekvalifikacije itd.*⁵

Ukratko, nije se pomaklo dalje od strateških floskula. Unutar takvog (ne)uređenog polja, favoriti za dobijanje sredstava su oni koji nude iste takve fraze.

Nekakve izazove u podučavanju.

⁵ Isto, str. 19-20.

Budžetiranje transfera znanja

Uz dokumentaciju traženu po osnovu zahtjeva za pristup informacijama, Federalno ministarstvo dostavilo je i tekst projekta koji je na gore navedeni način ocijenjen pozitivno i dobio traženih 6.920 KM.

Projekat u čijem su zaglavlju Filozofski fakultet u Sarajevu, Centar za naučnoistraživački rad i stručne aktivnosti i Centar za bosanski, hrvatski i srpski jezik (oba *centri* pri Filozofskom fakultetu) potpisuju, bez navedenih funkcija u tim centrima, profesori doktori sa Filozofskog fakulteta Amela Šehović i Sanjin Kodrić.

Kao predmet projekta navodi se *predavanje i radionice iz oblasti maternjeg jezika i književnosti za nastavnike u osnovnim i srednjim školama (cjeloživotno učenje i implementacija Bolonjskog procesa)*.

Zagrada ovdje znači sljedeće: da se projekat odaziva na *JAVNI POZIV za odabir programa i projekata Transfera za implementaciju Bolonjskog procesa koji će se sufinansirati iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine u 2014. godini*, a u okviru tog poziva na tačku dva – Sufinansiranje projekata cjeloživotnog učenja na visokoškolskim ustanovama.

Kao cilj koji se želi postići, navodi se u obrazloženju projekta sljedeće:

U kontekstu cjeloživotnog učenja i implementacije Bolonjskog procesa, organizirati obuku za nastavnike u osnovnim i srednjim školama koja je u skladu sa sadržajima iz nastavnog plana i programa, sa dodatnim proširenjem ovih sadržaja novim naučnim spoznajama i dostignućima iz predmetne oblasti.

Ideja o projektu je proizašla iz svijesti njegovih učesnika i učesnica o situaciji u kojoj se nalaze današnji/e nastavnici/e maternjeg jezika i književnosti – bez mogućnosti dodatnog stručnog usavršavanja budući da to iziskuje sredstva kojima Prosvjeto–pedagoški zavod ne raspolaže. Na ovaj bi način bila omogućena dodatna edukacija nastavnika/ca kroz praćenje predavanja i radionica na kojima bi se upoznali sa savremenim naučnim pristupima u izvođenju nastave maternjeg jezika i književnosti. Ta bi vrsta edukacije, prema našem mišljenju, na najbolji mogući način nadomjestila nedostatak stručnog seminara, koji su ranije organizirani na polugodišnjoj osnovi.

Dalje se u projektu navodi da će biti

ponuđeno devet predavanja sa pratećim radionicama po sistemu 2 časa predavanja + 2 časa radionica iz predmetnog predavanja.⁶ Predavanja bi bila organizirana s početkom nove školske godine (2014/2015) a završila bi se s krajem te školske godine.

Nastavnici bi birali ukupno dva izlaganja u toku školske godine, što odgovara broju nekadašnjih seminara za nastavnike osnovnih i srednjih škola. Iz jednog aktiva određeno predavanje ne bi mogli slušati svi nastavnici, nego samo jedan predstavnik, koji bi ono što je slušao prenio svojim kolegama/kolegicama iz aktiva.

U trećem dijelu projekta obrazlaže se suma od traženih 6.920 KM na sljedeći način:

rad predavača/predavačica, konsultantica i saradnica, 4.500 KM (neto), odnosno, po stavkama:

Naknada za voditeljicu i suvoditelja projekta po 300 KM (neto), ukupno 600

Naknada za predavače, za četiri sata izlaganja i radionice 400 KM (cijena sata 100 KM), ukupno 3.600 (9x400)

Naknada za konsultantice 300 KM (neto)

Administrativni troškovi 1.380 KM

Porezi i doprinosi na ime gornjih naknada 1.035 KM.

⁶ *Predavači i njihove teme sa predviđenim datumima izlaganja bili bi:*

Prof.dr. Senahid Halilović: "Sociolingvistička situacija u BiH", 11.10.2014.

Prof.dr. Hasnija Muratagić Tuna: "Pravopisna problematika bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika", 15.11.2014.

Prof. dr. Josip Baotić: "Iz akcenatske problematike bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika", 13.12.2014.

Prof.dr. Sanjin Kodrić: "Književnosti naroda BiH u interkulturalnom i interliterarnom kontekstu", 31.1.2015.

Prof.dr. Ismail Palić: "Osobnosti gramatičke norme bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika", 21.2.2015.

Doc.dr. Halid Bulić: "Klasifikacija pridjeva u bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku", 21.3.2015.

Prof.dr. Amela Šehović: "Nove riječi iz engleskog jezika u bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku – ortografski problemi i sociolingvistički aspekti njihove upotrebe", 18.4.2014.

Doc.dr. Edina Murtić: "Multimedijalnost u nastavi književnosti", 16.5.2015.

Doc.dr. Bernisa Puriš: "Poetske slike Drugog u bosanskohercegovačkim putopisima", 14.6.2015.

Uz ovaj ovako sročeni projekat priloženo je i pismo⁷ direktorice Prosvjetno-pedagoškog zavoda Kantona Sarajevo, Dine Borovine. U najkraćem, dvoje fakultetskih profesora je detektiralo problem: ne održavaju se više seminari, i oni će umjesto seminara ponuditi predavanja i radionice. Direktorica Prosvjetno-pedagoškog zavoda tome daje punu podršku, ustaljenim birokratskim frazama.

Kako su profesori detektirali problem? Tako što je *ideja o projektu proizašla iz svijesti njegovih učesnika i učesnica o situaciji u kojoj se nalaze današnji/e nastavnici/e maternjeg jezika i književnosti...*

Ko su učesnici projekta, čija je svijest, kakva je to situacija?

Odjednom iskrsava problem sa subjektom. Tu, gdje bismo trebali prepoznati akademski autoritet, ovjeren pečatima fakulteta i univerziteta, vidimo neku bezobličnu svijest iz koje proizlazi neka ideja o projektu.

Da li je fakultet bio u to uključen, na način da su kolege iz srodnih oblasti mogli dati svoje mišljenje o kvalitetu ideje i projekta? Što se tiče odsjeka za književnost, nije. Na sastanku tog odsjeka jasno je rečeno da su ovakvi i slični projekti privatna stvar, u smislu da oni kojima proizlaze iz svijesti, u okrilju fakulteta, nemaju ni potrebe ni obaveze da o tome informišu svoje kolege. To možda i ne bi bio najveći problem da komisiju koja odobrava sredstva čine ljudi kompetentni za oblast književnosti i jezika, što ovdje nije bio slučaj.

⁷ U pismu stoji:

Poštovani,

Izražavam veliko zadovoljstvo i Vašoj dobroj namjeri da se Centar za naučnoistraživački rad i stručne aktivnosti uključi u stručno usavršavanje i dodatnu edukaciju naših nastavnika za bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnost u osnovnim i srednjim školama Kantona Sarajevo.

Osim stručne podrške Prosvjetno-pedagoškog zavoda naši nastavnici nisu imali dodatnih edukacija od strane visokoškolskih institucija, i savremenim pristupima u izvođenju nastave maternjeg jezika i književnosti.

Prosvjetno-pedagoški zavod Kantona Sarajevo stručna institucija Ministarstva za obrazovanje nauku i mlade je prepoznala vrijednost i značaj ovog projekta, posebno u fazi donošenje ishoda učenja i definisanja standarda iz maternjeg jezika i književnosti iz različitih oblasti.

U potpunosti podržavam Vaše buduće aktivnosti i dajemo podršku realizaciji ovog projekta.

Nadamo se da će se naša saradnja nastaviti i dalje uz obostrano zadovoljstvo i saradnju.

Želimo vam mnogo uspjeha.

U čemu je, konkretno, značaj i vrijednost projekta, to ostaje tajna. Pa se onda ne može znati ni kakvu će ulogu imati u fazi donošenja ishoda i definisanja standarda.

Kako su autori projekta došli do svojih tema? Oni traže 4.500 maraka da organiziraju *obuku (sic!) za nastavnike u osnovnim i srednjim školama koja je u skladu sa sadržajima iz nastavnog plana i programa, sa dodatnim proširenjem ovih sadržaja novim naučnim spoznajama i dostignućima iz predmetne oblasti.*

U vezi s kojim sadržajima je ta *obuka*? Kako ista obuka može koristiti nastavnicima i u osnovnim i u srednjim školama? O kojim se naučnim spoznajama i dostignućima radi? O kakvim se *proširenjima* radi?

Odsustvo jasnoće u vezi s ovim važnim pitanjima, uz odsustvo kritičke provjere i uz netransparentnost unutar akademske zajednice, upućuje na motive koji su podjednako daleko i od akademskih standarda i od stvarne društvene koristi. Kako su projektanti došli do iznosa od 100 KM po času? I iz kakve svijesti je proizašla ideja, na istoj stranici na kojoj sebi osiguravaju 400 (+300) maraka za tri sata priče, da tu istu njihovu priču prisutni besplatno ponove svojim kolegama u aktivima? Ovaj detalj samo potvrđuje nezainteresovanost predlagača projekta za stvarni učinak svoga angažmana.

Ako nije tek izraz pukog s(r)eb(r)eljublja, ta je nezainteresovanost posljedica nepoznavanja stvarne situacije. Oni vide da nekog seminara nema, i oni nude da ga zamijene svojim pričama, koje inače pričaju i u toku redovnih časova na fakultetu, u vremenu za koje su već jednom bili plaćeni. Što ne bi bio problem, budući da ima nastavnika koji su davno bili studenti, kad bi ova reciklirana fakultetska predavanja bila prilagođena potrebama slušalaca. Ali ona to nisu, jer promašuju cilj projekta, da se nastavnici upoznaju sa *savremenim naučnim pristupima u izvođenju nastave maternjeg jezika i književnosti*. Taj se cilj ne može ostvariti ako predavači ne kažu ništa o toj nastavi. Koji su to savremeni pristupi, koje ih školstvo koje zemlje primjenjuje? Ko se od predavača time bavio?

Uglavnom nijedan.

Odgovor na pitanje ko je i na osnovu kakvih i čijih potreba sačinio plan seminara, na osnovu naše analize je ovaj: sačinili su ga profesori fakulteta, na osnovu svojih trenutnih akademskih i finansijskih interesa.

Ovako, bez recenzija, bez stručne komisije, bez valjanog obrazloženja, bez prethodnog istraživanja o potrebama nastavnika, bez aktivnog učešća savjetnice za konkretni

predmet, cijeli ovaj *seminar* je jedna najobičnija birokratska ujdurma, u kojoj se prilično bahato troše ne samo budžetska sredstva nego i autoritet akademske zajednice.

Svršavanje usavršavanja

Najzad, ko je i kako odlučio da prisustvo seminaru bude obavezno? Odgovor najbliži istini bio bi – inercija. Izgleda da je svima ovako lakše: i Prosvjetno-pedagoškom zavodu, jer nije morao uraditi ništa (osim slanja naredbe), a besplatno je dobio paket robe za čiju je distribuciju zadužen; i nastavnicima, jer su odsjedili par prijepodneva u toplom i sad će dvije godine biti mirni, ispuniviši obaveze iz *Pravilnika o stručnom usavršavanju*.⁸

Međutim, cijeli je taj pravilnik nedorečen; niti odgovara, niti upućuje na mjesta gdje bi se mogli naći odgovori na pitanja suštinska za sam koncept usavršavanja znanja, vještina i sposobnosti. Recimo, ko određuje i provjerava kvalitet *stručnog usavršavanja*? Ko učestvuje u donošenju plana i ko odgovara za njegovu realizaciju? Kako nastavnici dokazuju da su se *stručno usavršili*? Ko može ponuditi programe stručnog usavršavanja, prema kojim standardima i kriterijima? Ko ocjenjuje kvalitet predavanja i seminara? (Konkretno, hoće li *investitor* tražiti izvještaj o obavljenom poslu i šta će preduzeti u vezi s činjenicom da radionice nisu održane? I hoće li honorar predavačima biti manji, budući da nisu održana predviđena četiri, nego tri časa?)

I ne možda najvažnije, ali u vezi sa *Izazovima podučavanja bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika i književnosti u suvremenom kulturnom i društvenom kontekstu*, svakako zanimljivo pitanje: moraju li stručna i naučna dostignuća koja se putem *obaveznih* seminara predstavljaju prosvjetnim radnicima odnositi na sadržaje predviđene školskim nastavnim planovima i programima tako da njihova *primjena* vodi boljem kvalitetu obrazovanja?

⁸ Puni naziv: *Pravilnik o stručnom usavršavanju odgajatelja, profesora/nastavnika i stručnih saradnika u predškolskim ustanovama, osnovnim, srednjim školama i domovima učenika*, član 7: *Odgajatelj, profesor/nastavnik i stručni saradnik je obavezan da redovno prisustvuje stručnom seminaru koji organizuje Prosvjetno-pedagoški zavod. Odgajatelj, profesor/nastavnik i stručni saradnik je obavezan da prisustvuje odgovarajućem obliku stručnog usavršavanja koji organizuje Prosvjetno-pedagoški zavod ili druga odgovarajuća ustanova, na kojem će se upoznati sa najnovijim dostignućima i naučnim rezultatima u struci. Prosvjetno-pedagoški zavod izdaje potvrdu o učešću i obliku stručnog usavršavanja. U ustanovi se vodi evidencija o učešću i obliku stručnog usavršavanja.*

Očito ima mnogo posla da se ova baštica uredi, tako da od nje nemaju koristi samo najagilnije gusjenice. Po svemu sudeći, tome se neće posvetiti ni pedagoški zavod pred gašenjem, ni obezglavljeno ministarstvo, ni autistični univerzitet. Jedini koji imaju interesa da se toga poduhvate, jer će tako okončati ponižavajuće statiranje u tuđim projektima, jesu nastavnici. Potrebno je samo da njihova udruženja i sindikati na listu svojih egzistencijalnih prioriteta uvrste i dostojanstvo nastavničkog poziva.